

6. Marx, Karl (1980), *Nishcheta filosofii* [The Poverty of Philosophy], Gospolitizdat, Moscow, Russia, 89 p.
7. Fedorenko, Ya. (2014), "Problems of the middle class formation in the process of transformation of the social structure in the Ukrainian village of the period of independence", *Naukovi zapysky VDP*, vol. 22, Seriya : Istorii : Zbirnyk naukovykh prats, DP «Derzhavna kartografichna fabryka», Vinnytsia, Ukraine, pp. 105-108.
8. Kovalchuk, T. (2002), "Do we have middle class?", *Uriadovyi kurier*, vol. 28.11.
9. Derkach, A., Yermolaiev, A. and Veretennikov, S. (1995), *Beskonechno dljascheesia nastoiashee: Ukraina: chetyre hoda puti* [Infinitely lasting moment: Ukraine: four-year path], Lybid, Kyiv, Ukraine, 239 p.
10. The Main Department of Statistics in Vinnytsia region (2002), *Statystychnyi shchorichnyk Vinnychchyny za 2001 rik* [Statistical Yearbook of Vinnytsya for 2001], Vinnytsya Regional Department of Statistics, Vinnytsia, Ukraine, 528 p.
11. The Main Department of Statistics in Vinnytsia region (2016), *Statystychnyi shchorichnyk Vinnychchyny za 2015 rik* [Statistical Yearbook of Vinnytsya for 2015], Vinnytsya Regional Department of Statistics, Vinnytsia, Ukraine, 624 p.
12. Toynbee, Arnold J. (2000), *Doslidzhenna istorii* [A Study of History], translated from English, ZAO «Olymp-Byznes», Moscow, Russia, pp. 115-206.

УДК 330.341.1:331.101.262

**Брич В.Я.,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри
міжнародного бізнесу і туризму
Тернопільський національний економічний університет
Снігур Х.А.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри
міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту
Івано-Франківського інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету**

ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

**Brych V.Ya.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at the department
of international business and tourism
Ternopil National Economic University
Snihur Kh.A.,
cand.sc.(econ.), senior lecturer at the department of
international economics marketing and management
Ivano-Frankivsk Institute of Management
Ternopil National Economic University**

INNOVATIONS IN THE SYSTEM OF HUMAN DEVELOPMENT

Постановка проблеми. Економічне середовище швидко змінюється, і дані зміни характеризуються такими явищами, як глобалізація, зміна вимог споживачів та інвесторів, постійна конкуренція на ринку товарів. Інноваційні засади піднесення економіки країни вимагають введення змін в суспільне життя, які спрямовані на всесторонній розвиток людини, зростання взаємовідношення між наукою, освітою і виробництвом, підтримкою та примноженням інтелектуального потенціалу країни. Людські ресурси вважаються одним з найважливіших ресурсів сьогоднішніх підприємств. Знання, закладені в людський капітал, дозволяють підприємствам розширювати відмінні компетенції та виявляти інноваційні можливості. Коли підприємства розробляють нові продукти та удосконалюють процеси управління, вони вимагають мотивації та здатності людського капіталу виробити творчі ідеї, розробляти інноваційні підходи та надавати нові можливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень, які присвячені людському розвитку варто виділити праці Д. Богині, В. Гейця, О. Грішної, В. Куценко, І. Каленюк, Е. Лібанової, В. Мандебури, В. Мельника, В. Нижника [7], М. Романюка [8], але у них недостатня увага приділяється ролі інновацій.

Постановка завдання. Визначення ролі та впливу інновацій на людський розвиток для досягнення єдності економічного зростання і соціального прогресу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток людських ресурсів – це процес підвищення рівня знань, навичок та можливостей всіх людей у суспільстві. Людський розвиток відіграє значну роль у сприянні інноваціям. Не секрет, що сьогоdnішній бізнес-успіх багато в чому залежить від людей, а не від капіталу. Оскільки підприємства прагнуть стати більш інноваційними, так само поведінку своїх працівників також доведеться змінити.

У сучасних умовах одним з найбільш значимих генераторів сталого розвитку країни можуть і повинні стати інновації, націлені на гармонійний, збалансований розвиток людини і суспільства, раціональне використання людського капіталу [1].

Інновації в людський розвиток викликають якісні зміни в його структурі за рахунок безперервного зростання освіти, підвищення кваліфікації, передачі досвіду. Це призводить до створення нових робочих місць, появи нових видів професій. Саме людина, маючи талант, здібності та володіючи необхідними навичками, є творцем інновацій.

Інноваційні фактори людського розвитку відіграють провідну роль в сучасній економічній системі. Створення, накопичення і впровадження інновацій пов'язано з інтелектуальним капіталом – провідним елементом людського капіталу. Креативність людини, здатність створювати нові знання виступає в ролі головної конкурентної переваги індивіда, фірми, національної економіки. Конкурентоспроможність інтелектуального капіталу визначають наступні чинники:

- наявність і ефективне функціонування інноваційної системи, яка в розвинених країнах світу створює до 90% ВВП країни;
- глибока інтеграція науки, освіти і виробництва на всіх рівнях економічної системи;
- прискорений розвиток інноваційної сфери.

Інновації визначають майбутнє людської цивілізації, вони – сутність сучасного розвитку суспільства, які проблематизують об'єктивну реальність існування особистості. Це є важливим і для продуктивного розвитку соціуму відповідно до принципово нових соціально-економічних, політичних, національно-культурних умов. З якісним оновленням виробництва, впровадженням інновацій пов'язані нові можливості розвитку країни і підвищення добробуту населення. Незважаючи на очевидність важливості впровадження нових інноваційних технологій в різні галузі виробництва, ці процеси гальмуються проблемою їх кадрової забезпеченості – відсутністю фахівців, які мають необхідні професійні компетенції в режимі розробки інноваційних виробництв, їх випробування і впровадження.

Актуальною проблемою є питання розробки технологічного ланцюжка інноваційного освітнього процесу з метою пошуку шляхів і умов підвищення соціальної активності і готовності кожної особистості до інноваційної діяльності, що забезпечить нашій країні широкий інноваційний шлях розвитку, заснований на креативній діяльності кожної людини. У зв'язку з цим актуалізується завдання системного дослідження квінтесенції інноваційних процесів в сучасному світі в цілому і в професійній освіті зокрема. Цей процес має відкритий, мережевий характер, формалізується у вигляді інноваційної системи. Особливе значення в ньому набуває дифузія інновацій.

Інноваційна діяльність характеризується як мінімум розробкою і впровадженням принципово нових форм освіти та технологій навчання, а також наявністю носіїв, які цю діяльність забезпечують і здійснюють.

Інноваційні освітні технології мають на увазі цілеспрямовану, свідому зміну освітньої діяльності (і управління цією діяльністю) через розробку та введення в освітніх установах педагогічних і управлінських нововведень: нового змісту навчання, виховання, управління; нових способів роботи, нових засобів, організаційних форм.

Дослідження використання передового європейського досвіду інноваційного господарського оновлення у вітчизняній практиці є досить цікавим, зокрема і тому, що він, з одного боку, дуже різноманітний, відображаючи національну специфіку, а з іншого - рельєфно проявляє найбільш загальні тенденції інноваційних політик. Новий вектор реалізації цих політик визначено в стратегії зростання «Європа 2020», що складається з окремих напрямків: «Розумне зростання», «Стижке зростання», «Інклюзивне зростання» [7]. Дана стратегія передбачає впровадження інновацій в систему професійної освіти (табл. 1).

Незважаючи на серйозні відмінності між країнами й існуючі регіональні дисбаланси, держави прагнуть відповідати соціальній моделі, яка постійно вдосконалюється і відображає зміни, що відбуваються в суспільстві, що декларується як «надбання спільноти» (acquis communautaire) [3, с. 75].

З точки зору інновацій як наукової категорії сучасної професійної освіти, важливим нам видається рейтинг «Глобальний інноваційний індекс» (ГІІ), який розраховується за результатами

інноваційної діяльності з урахуванням ресурсів інновацій. Згідно з доповіддю, 2016 р. очолили даний рейтинг Швейцарія, Швеція, Великобританія, США, Фінляндія і Сінгапур. Особливий інтерес представляють механізми і критерії визначення рівня інноваційності: рейтинг складається з 82 різних змінних, що відображають потенціал, результативність і рамкові умови інноваційної діяльності, згрупованих в тривірневу ієрархічну структуру, вершиною якої є агрегований показник інноваційності (Summary Innovation Index, SII). При цьому людський капітал – важлива характеристика ГІІ [2].

Таблиця 1

Стратегія зростання «Європа 2020»

№ п/п	Складові стратегії зростання «Європа 2020»	Напрямок	Назва проекту
1	«Розумне зростання»	Інновації	«Інноваційний союз»
Освіта		«Молодь в русі»	
Цифрове суспільство		«Цифрова повістка для Європи»	
2	«Стижке зростання»	Клімат, енергетика, мобільність	«Ефективні ресурси для Європи»
Конкурентоздатність		«Промислова політика в еру глобалізації»	
3	«Інклюзивне зростання»	Працевлаштування та навички	«Нові навички та робочі місця»
Боротьба з бідністю		«Європейська платформа проти бідності»	

Джерело: власна розробка

Залежно від SII, кожна країна відноситься до однієї з чотирьох категорій:

– «Innovation leaders» - інноваційні лідери, SII яких перевищує середній показник більш ніж на 20%

– «Innovation followers» - інноваційні послідовники, SII яких лежить в межах від 90% до 120% від середнього.

– «Moderate innovators» - «помірні інноватори», SII яких укладається в інтервал від 50 до 90% середнього показника.

– «Modest innovators» - «скромні інноватори», SII яких менше 50% середнього показника.

Досліджуючи дані показники, ми можемо спостерігати, що одним з інноваційних лідерів є Фінляндія – країна з найкращим інноваційним кліматом, що зумовлено відповідним інноваційним вибором і проявом політичної волі. Відповідно до цього підходу створюються замкнуті зони, в рамках яких формується інноваційне середовище, сприятливе для розгортання інноваційної діяльності. Ці зони в Німеччині називаються інкубаторами бізнесу, Великобританії – науковими парками, у Франції та Японії найчастіше використовують поняття «технополіс», у Фінляндії – технологічні села, у Китаї – зони високої технології [6, с. 186-187]. Суть цих різноманітних форм одна – виділення територіально замкнутих зон, де створюються особливо сприятливі умови для інновацій з потенціалом наукових або освітніх центрів, пронизаних атмосферою застосування знань у нових виробництвах або сучасних промислових технологіях.

У щорічному Глобальному індексі інновацій Україна у 2016 році зайняла 56 місце, піднявшись на 8 позицій. За десять років виходу індексу, опублікованого Корнельським університетом, школою бізнесу INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, це найвища сходинка для нашої країни. Всього в рейтинг увійшло 127 країн [5].

Позиції нашої держави знаходяться між Бахрейном і Монголією, які займають 57 і 55 місця відповідно. У групі країн з доходом нижче середнього, куди входить Україна, вона зайняла друге місце після сусідньої Молдови. В регіоні «Європа» Україна з 39 місць знаходиться на 34, випереджаючи Македонію (58 місце), Сербію (65 місце), Білорусь (79 місце), Боснію і Герцоговину (87 місце) і Албанію (92 місце). При цьому серед європейських країн в загальному рейтингу від 50 до 100, наша країна єдина, хто покращив свої позиції [5].

Стрибок на вісім позицій в загальному рейтингу Україна забезпечила зростанням наступних показників: підвищення на вісім позицій по вкладу в інновації (76 позиція), зростання на сім рядків у «вихлопі» від інновацій (40 позиція). Ми також виростили на три позиції по ефективності інновацій, що є однією з сильних сторін України, зайнявши 12 сходинку в загальному рейтингу і 10 в регіоні [5].

Сильними для України індикаторами є «Витрати на навчання» (18 місце), «Охоплення вищої освіти» (10 місце), «Легкість отримання кредиту» (18 місце), «Кількість патентних заявок», отриманих національним патентним офісом (19 місце), «Валові витрати на R & D, одержувані з-за кордону» (21 місце), «Загальні витрати на комп'ютерне програмне забезпечення» (20), «Експорт ІКТ-послуг» (23 місце). У показнику «Кількість заявок на корисну модель» наша країна посідає перше місце в світі. Україна також четверта за індикатором «Працевлаштовані жінки з вченим ступенем» [5].

Глобальний індекс інновацій включає кілька десятків показників, згрупованих у семи розділах. Ці показники комплексно характеризують інноваційний розвиток країн світу, які перебувають на різних

рівнях економічного розвитку. Автори дослідження вважають, що успішність економіки пов'язана як з наявністю інноваційного потенціалу, так і умов для його втілення. Тому Індекс розраховується як зважена сума оцінок двох груп показників:

1. Наявні ресурси і умови для проведення інновацій (Innovation Input):

- Інститути;
- Людський капітал і дослідження;
- Інфраструктура;
- Розвиток внутрішнього ринку;
- Розвиток бізнесу.

2. Досягнуті практичні результати здійснення інновацій (Innovation Output):

- Розвиток технологій і економіки знань;
- Результати креативної діяльності.

Світові тенденції впровадження інновацій в людський розвиток визначається чотирма стратегічними індикаторами: освіта протягом життя і мобільність; якість і ефективність; справедливість і активна громадянська позиція; інновації, здатність до творчості та підприємництва. У всіх країнах з дуже високим показником індексу людського розвитку розробляються заходи, спрямовані на підтримку інноваційної діяльності, поняттям «інновація» охоплено досить широке коло установ, що здійснюють науково-освітню діяльність. Послідовні кроки, спрямовані на створення світового освітнього простору, «...забезпечуються інноваційними трендами у вигляді інвестицій в підготовку персоналу різного кваліфікаційного рівня, що вимагає загальної рефлексії прогнозних сценаріїв, вивчення особливостей формування його компетентнісного потенціалу» [4, с. 103]. З цієї точки зору вивчення світових тенденцій розвитку дозволяють виявити приховані ресурси національного потенціалу та визначити сучасний вектор еволюції людських ресурсів для інноваційної економіки України з урахуванням науково-технічних досягнень і історично сформованих освітніх традицій [4].

Висновки з проведеного дослідження. Інновації, інноваційний процес та інноваційна діяльність в сучасному світі є широко поширеними поняттями, які проникли в усі сфери економіки і життєдіяльності суспільства. Інноваційна діяльність має безліч позитивних ефектів, що виражаються як в матеріальному, так і нематеріальному вигляді. Економічні, інфраструктурні, політичні, правові, соціальні, екологічні та інші позитивні ефекти інноваційної діяльності сприяють інтенсивному людському розвитку. Різні види інновацій «захопили» всі верстви населення і міцно увійшли в ужиток, сприяючи досягненню поставлених цілей в самих різних областях. На сучасному етапі першочерговою є потреба у зміні підходів до вкладень у людський розвиток, який виступає пріоритетом економічного зростання, що вимагає формування прогресивної національної інноваційної системи як середовища, реалізації освіти, знань, здібностей членів суспільства, що забезпечить нашій державі економічне зростання, достойне місце у світовому інноваційному та науково-технічному просторі.

Література

1. Брич В.Я. Трансформація ринку праці та проблеми підвищення життєвого рівня населення / В.Я.Брич. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 375 с.
2. Глобальный инновационный индекс – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2016/article_0008.html.
3. Европейский Союз в XXI веке: время испытаний / Под ред. О. Ю. Потемкиной (отв. ред.), Н. Ю. Кавешникова, Н. Б. Кондратьевой. – М. : «Весь Мир», 2012. – 656 с.
4. Пальчук М.И. Развитие человеческих ресурсов – главный фактор потенциала страны / М.И. Пальчук // Наука, техника и образование. – 2016. – № 12 (30). – С. 101-104.
5. Україна піднялася на 8 позицій у Глобальному індексі інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/382596/ukrayina-pidnyalasya-na-8-pozytsij-u-globalnomu-indeksi-innovatsij>
6. Europe 2020 – Europe's growth strategy. Official site of the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF/>
7. Нижник В.М. Механізм мотивації високопродуктивної праці персоналу підприємств : монографія / В.М. Нижник, О.А. Харун. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 210 с.
8. Романюк М.Д. Соціальні аспекти розвитку регіону за умов економічної кризи / Михайло Дмитрович Романюк // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М.І. Зверякова (голов. ред.) та ін. – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 1. – № 56. – С. 254–259.

References

1. Brych, V.Ya. (2003), *Transformatsiia rynku pratsi ta problem pidvyshchennia zhyttievoho rivnia naseleunia* [Transformation of the labor market and problems of increasing of the living standard of the population], Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine, 375 p.

2. "Global innovative index-2016", available at: http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2016/article_0008.html. (access date June 08, 2017).
3. Potemkina, O.Yu., Kaveshnikov, N.Yu. and Kondrateva, N.B. (2012), *Yevropeyskiy Soyuz v XXI veke: vremya ispytaniy* [European Union in XXI: time of probation], "Ves Mir", Moscow, Russia, 656 p.
4. Palchuk, M.I. (2016), "Development of human resources – main factor of countries potential", *Nauka, tekhnika i obrazovaniye*, no. 12 (30), pp. 101-104.
5. "Ukraine has risen to 8 positions in the Global Innovation Index", available at: <http://news.finance.ua/ua/news/-/382596/ukrayina-pidnyalasya-na-8-pozytsij-u-globalnomu-indeksi-innovatsij> (access date June 05, 2017).
6. "Europe 2020 – Europe's growth strategy", Official site of the European Union, available at: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>. (access date June 03, 2017).
7. Nyzhnyk, V.M. and Kharun, O.A. (2011), *Mekhanizm motyvatsii vysokoproduktyvnoi pratsi personalu pidpriemstv* [Motivation mechanism of highly productive work of personnel of the enterprises], KHNU, Khmelnytskyi, Ukraine, 210 p.
8. Romaniuk, M.D. (2015), "Social aspects of the region's development in the context of the economic crisis", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen: zbirnyk naukovykh prats*, no. 1(56), pp. 254–259.

УДК 336.22:352

**Письменный В.В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільський національний економічний університет**

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ

**Pysmennyi V.V.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., assistant professor at the
department of finance named after S.I. Yuriy
Ternopil National Economic University**

LOCAL TAX SYSTEM OF UKRAINE: THE CURRENT STATE AND WAYS OF REFORMING

Постановка проблеми. Близько двадцяти років потрібно було Україні, аби реформувати систему місцевого оподаткування. До того часу через велике різноманіття місцевих податків і зборів з різною базою оподаткування, що призводило до організації складного й економічно невиправданого механізму їх справляння, вона вважалася неефективною. Натомість питома вага цих платежів у дохідній частині місцевих бюджетів була настільки малою, що не давала змогу забезпечити території достатніми фінансовими ресурсами. Недоцільність окремих місцевих податків і зборів проявлялася в надмірних витратах податкового апарату держави та відсутності важелів впливу на забезпечення самостійності місцевого самоврядування.

Зрештою, низький рівень фінансового забезпечення місцевого самоврядування досягнув критичного стану в 2009 р. й потребував здійснення адекватних заходів з боку законодавчої та виконавчої гілок влади. Безперечно, тут необхідно врахувати безпрецедентні наслідки економічної кризи та політичні виклики, які зачепили чимало сфер суспільного життя й не оминули найнижчих ланок бюджетної системи. Фундаментальну причину потрібно шукати в незадовільному управлінні місцевими фінансами, оскільки незначний обсяг доходів місцевих бюджетів та їх формування за рахунок міжбюджетних трансфертів – проблеми, які притаманні нашій державі ще з перших років незалежності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних бібліографічних джерел, в яких розглядалася проблематика місцевого оподаткування, можна відзначити публікації З.С. Варналія [1], Т.І. Єфименко [2], В.В. Зайчикової [3], О.П. Кириленко [4], В.І. Кравченка [5], А.І. Крисоватого [6], В.М. Мельника [7], П.В. Мельника [1], А.М. Соколовської [8], Л.Л. Тарангул [1] й інших. Їхні доробки мають глибокий, але неспеціалізований характер, вони не відображають ролі місцевих податків і зборів у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування. Основні акценти вчені роблять на